

Priručnik za analizu pristupačnosti

Izdavač:

Caritas Bosne i Hercegovine

Za izdavača:

Mons. Tomo Knežević

Pripremili:

Zlatko Malić, Željko Volaš, Suvad Zahirović i Fikret Zuko

Sadržaj

1. Uvod	3
1.1. Projekt Access	3
1.2. Analiza pristupačnosti	3
1.3. Priručnik	4
2. Standardi pristupačnosti	5
2.1. Teorijski uvod u standarde	5
2.2. Kratki pregled zakonskog okvira u BiH.....	7
2.3. Specifični standardi pristupačnosti	8
3. Upute za analizu pristupačnosti	20
4. Obrazac za analizu pristupačnosti	22
5. Upute za pisanje završnog izvještaja	25
5.1. Opći izvještaj	25
5.2. Izvještaj o objektima	25
6. Primjeri	27
6.1. Primjer završnog komentara	27
6.2. Primjer izvještaja za jedan objekt	28
6.3. Primjer zahtjeva za procjenu pristupačnosti	29

“Objavljivanje ovog priručnika financirano je grantom Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State). Mišljenja, nalazi i zaključci koji su ovdje navedeni pripadaju autorima i ne odražavaju nužno mišljenja, nalaze i zaključke Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.“

1. Uvod

1.1. Projekt Access

Caritas Bosne i Hercegovine zahvaljujući potpori Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država započeo je projekt Access – pristupačnost za osobe s invaliditetom. Radi se o još jednom značajnom projektu kojeg Caritas Bosne i Hercegovine provodi s ciljem unaprjeđenja uvjeta života za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Projekt Access stavlja naglasak na pristupačnost, osobito na arhitektonsku pristupačnost, sukladno člankom 9. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Projekt je povezan s nizom strategija i akcijskih planova na domaćoj razini te s 13. Prioritetom Europske komisije u procesu integracije Bosne i Hercegovine u Europsku uniju.

1.2. Analiza pristupačnosti

Analiza pristupačnosti provodit će se u 15 lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini i to: Vogošća, Tuzla, Mostar, Goražde, Travnik, Bihać i Livno (Federacija Bosne i Hercegovine), Bijeljina, Prijedor, Doboj, Trebinje, Foča, Banja Luka i Istočno Sarajevo (Republika Srpska), te Brčko Distrikt. Analizom će se obuhvatiti 10-15 javnih prostora / objekata na području svake od navedene zajednice. Planirano je analizirati pristupačnosti u objektima poput: zgrada javne uprave (općinska, gradska, županijska), objekti ustanova i javnih službi (služba za zapošljavanje, dom zdravlja, centar za socijalni rad, škola i sl.), javnih kulturnih i/ili sportskih objekata (kazalište, knjižnica, kino, dom kulture, sportska dvorana itd.), ugostiteljski objekti (hotel, motel, restoran), te šetnice, park i javna prometnica, odnosno raskrižje.

Iako broj lokalnih zajednica nije dovoljan za općenitu analizu pristupačnosti u Bosni i Hercegovini, a također ni broj planiranih objekata u pojedinim lokalnim zajednicama, vjerujemo da će ova analiza pomoći kako bi se javnost bolje upoznala s problemom pristupačnosti. Analiza i cijeli projekt će dati svoj doprinos u izgradnji inkluzivnog i pristupačnog okruženja za osobe s invaliditetom u Bosni i Hercegovini. Nadamo se da će rezultati analize pomoći da se još jednom, na argumentirani način, ukaže na problem

nepristupačnog okruženja, te da će donositelji odluka kao i nadležne službe reagirati u skladu sa svojim mogućnostima.

1.3. Priručnik

Ovaj priručnik je namijenjen osobama koje će u 15 lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini provoditi proces analize pristupačnosti. Priručnik sadrži sve potrebne informacije za analizu pristupačnosti kako je i predviđeno projektom. Prije formalnog početka uporabe ovog priručnika isti je bio testiran, odnosno korišten je kao osnovni materijal za obuku namijenjenu osobama koje će raditi analizu pristupačnosti. Svi dijelovi priručnika su provjereni teorijski i praktično prije nego je stavljen za korištenje. Priručnik će biti objavljen na mrežnoj stranici Caritas bih i mogu ga koristiti sve druge organizacije ili institucije koje imaju želju za dodatnim analizama pristupačnosti u svojim zajednicama. Na izradi priručnika su radili stručnjaci iz pokreta osoba s invaliditetom koji se temom pristupačnosti bave dugi niz godina i koji taj izazov žive svakodnevno.

2. Standardi pristupačnosti

2.1. Teorijski uvod u standarde

Pristupačnost je jedan od ključnih preduvjeta za uživanje prava i dostojanstva osoba s invaliditetom. Pitanjima otklanjanja prepreka, nesmetanom kretanju i korištenju otvorenih prostora, te prostora javnih i privatnih zgrada namijenjenih javnosti, počela se posvećivati značajnija pažnja još sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća, a naročito nakon povećanja broja osoba s invaliditetom čiji je invaliditet bio uzrokovan različitim nezgodama, ratovima i drugim uzrocima.

Zbog isključenosti osoba s invaliditetom koja je uzrokovana arhitektonskim preprekama, osobe s invaliditetom su prepoznate i postale su vodeća grupa za zagovaranje kreiranja standarda čijom bi se primjenom osiguralo da javni prostori različitih namjena postanu dostupni i osobama s invaliditetom. Društvo je brzo prepoznalo benefite od primjene univerzalno dizajniranih i izgrađenih javnih prostora za puno veći broj korisnika nego su to samo osobe s invaliditetom.

Već početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća su razvijeni prvi ISSO međunarodni standardi pristupačnosti koji su nakon toga preuzeti i ugrađeni u zakonsku regulativu velikog broja država svijeta. Zbog brzog napretka tehnologije i ukupnog razvoja društva, standardi pristupačnosti su nužno trebali reviziju i uključivanje napretka u propisivanje normi koje se prilikom projektiranja i građenja moraju poštovati, a kako bi se osigurao nesmetan pristup i korištenje različitih prostora namijenjenih javnosti bez prepreka. Dva su ključna koncepta na kojima počivaju međunarodni standardi pristupačnosti:

- ✓ Jedan se koncept zasniva na „principima univerzalnog dizajna“, a što podrazumijeva takva tehničko-tehnološka i građevinska rješenja koja osiguravaju korištenje bez potrebe za dodatnim prilagođavanjem ili nekim vidom potpore za najveći mogući broj građana.
- ✓ Drugi je koncept zasnovan na dizajnu koji uzima u obzir potrebe pojedinih grupa korisnika i shodno njima se dizajniraju određena arhitektonska i tehničko-tehnološka rješenja u prostorima javne namjene.

Značaj pristupačnosti prostora, transporta, tehnologija i informacija, te usluga i odgovarajućih pomagala je vidljiv iz same definicije fenomena

invaliditeta u Preambuli u točki E. I u članku 1. St. 2. U definiciji osoba s invaliditetom Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda. Obje definicije prepoznaju „prepreke“ koje kreira društvo kao ključni razlog za onemogućavanje punog sudjelovanja i uživanja prava i dostojanstva koja su osobama s invaliditetom kao ljudskim bićima zagwarantirana svim međunarodnim pravnim dokumentima kojima se regulira oblast ljudskih prava.

Dodatno, članak 9. Konvencije propisuje obveze državama članicama koje trebaju ispuniti kako bi osigurale puno i nesmetano sudjelovanje osoba s invaliditetom u korištenju dobara, informacija i tehnologija, te usluga namijenjenih svim građanima. Pristupačnost je jedno od pitanja koje prožima cijeli sadržaj Konvencije i prepoznata je kao preduvjet za ostvarivanje svih prava osoba s invaliditetom i osiguravanje preduvjeta za jednake mogućnosti i puno sudjelovanje u zajednici.

Nakon pregleda Inicijalnog izvještaja o primjeni Konvencije o pravima osoba s invaliditetom pred Odborom za prava osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda kojeg je Bosna i Hercegovina prezentirala u travnju 2017. Godine, Odbor je državi Bosni i Hercegovini preporučio da osigura primjenu Konvencije u oblasti pristupačnosti na način da:

- ✓ 18. Odbor je zabrinut što ne postoji sveobuhvatna strategija pristupačnosti niti zakoni s efektivnim sankcijama koji bi bili usklađeni na svim razinama, te što je navedeno da većina javnih zgrada i ustanova, s posebnim osvrtom na one koji pružaju besplatnu pravnu pomoć i/ili, posebno, usluge za osobe s invaliditetom, kao i javni prijevoz, nisu pristupačni. Također je zabrinut što se usluge masovnih elektronskih medija ne pružaju u formatu koji je dostupan osobama s invaliditetom.
- ✓ 19. Odbor preporučuje da Država potpisnica:
 - Usvoji sveobuhvatnu strategiju pristupačnosti i akcioni plan s dovoljnim budžetom, efikasnim mehanizmom za praćenje i mjerilima za uklanjanje prepreka s izvršnim i efikasnim sankcijama za nepoštivanje;
 - Promovira univerzalni dizajn za sve zgrade, javne službe i javni prijevoz;
 - Osigura pristupačno informiranje i medije društvene komunikacije, s posebnim osvrtom na elektronske medije, u skladu sa općim komentarom br. 2 (2014) o pristupačnosti (čl. 9.);
 - Obrati pažnju na vezu između članka 9. Konvencije i ciljeva 9, 11.2 i 11.7 iz dokumenta Ciljevi održivog razvoja.

U dokumentu Ciljevi održivog razvoja (SDG) kojeg je Generalna Skupština Ujedinjenih naroda usvojila 2015. Godine, u ciljevima koji se odnose na prepoznavanje potrebe osiguravanja pune uključenosti i sudjelovanja osoba s invaliditetom, naročita pažnja se posvećuje pitanjima pristupačnosti. Ovo je posebno naznačeno u Cilju 11 o razvoju dostupnih i održivih zajednica koje uključuju sve i osiguravaju jednake prilike za sve, te u ciljevima 4. O obrazovanju, 6. O pravu na rad i 9. O pravu na dostupnost informacija i novih tehnologija za sve.

Još i prije stupanja na snagu Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom su u vodećim državama svijeta Sjedinjene Američke Države, Velika Britanija i druge usvojeni zakoni kojima se zabranjuju svi vidovi diskriminacije osoba s invaliditetom, a što je prvenstveno osiguralo brzi proces uklanjanja arhitektonskih prepreka za pristup osobama s invaliditetom najvećem broju javnih prostora i zgrada bez arhitektonskih barijera.

Na razini Europske unije su početkom dvadeset i prvog stoljeća usvojene direktive o pravima putnika s različitim vrstama invaliditeta u željezničkom, pomorskom i zračnom prometu, a zahvaljujući snažnom zagovaranju organizacija osoba s invaliditetom su u Europskom Parlamentu usvojene i Direktive o pristupačnosti web stranica javnih tijela osobama s različitim vrstama invaliditeta, te Direktiva o pristupačnosti roba i usluga, čime je stvoren pravni okvir za propisivanje obveze državama članicama Unije da prilagode ili usvoje zakonodavstvo koje će u ključnim oblastima života primjenjivati standarde arhitektonske, pristupačnosti informacija i tehnologija, te pristupačnosti usluga.

Trenutno je za oblast arhitektonske pristupačnosti na snazi ISSO standard: ISO/TR 22411. Zbog tehnološkog napretka ovi se standardi revidiraju svake četiri godine, a kreirao je je tim međunarodnih stručnjaka priznatih za oblast dizajna u različitim područjima.

2.2. Kratki pregled zakonskog okvira u BiH

Nadležnosti iz oblast pristupačnosti u Bosni i Hercegovini su podijeljene između više razina vlasti. Dijelom se pitanja za pristupačnost prometa te elektronskih medija i javnih operatera reguliraju na razini Bosne i Hercegovine. Arhitektonska pristupačnost je zakonski regulirana u Federaciji Bosne i

Hercegovine na razinama entiteta i županija, a u Republici Srpskoj na razini entiteta.

Također, u dijelu primjene i nadzora, općine i gradovi imaju djelomičnu nadležnost za pitanja pristupačnosti. Na temelju entitetskih zakona o prostornom uređenju i građenju Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, usvojeni su podzakonski akti kojima se izravno propisuju obvezni standardi pristupačnosti za projektiranje i građenje bez arhitektonskih barijera.

U Federaciji Bosne i Hercegovine je 2009. Godine usvojena *Uredba o prostornim standardima, urbanističko-tehničkim uvjetima i normativima za sprječavanje stvaranja arhitektonsko-urbanističkih prepreka za osobe sa umanjenim tjelesnim mogućnostima*. U Republici Srpskoj je 2014. Godine usvojen *Pravilnik o tehničkim standardima planiranja, projektovanja i izgradnje objekata*, kojima se osigurava nesmetano kretanje i pristup osobama s invaliditetom.

Za potrebe ovog priručnika i buduće analize pristupačnosti smo iz Uredbe Vlade Federacije Bosne i Hercegovine preuzeli ključne standarde pojedinih elemenata pristupačnosti, a kako bi poslužili kao osnova za procjenu poštovanja standarda pristupačnosti prostora koji će se analizirati.

2.3. Specifični standardi pristupačnosti

a) Prilaz objektu i javne površine

➤ Pješačka staza

Javna pješačka površina mora biti:

- Uzdignuta u odnosu na rub ceste visine najmanje 3 cm, ili razdvojena tipskim elementom, a kada je u razini ceste razdvojena je ogradom;
- Široka najmanje 150 cm;
- S ostalim pješačkim površinama povezana bez prepreka;
- Od prometnice zaštićena ogradom visine 90 cm kada se nalazi u području pojačanog pješačkog prometa (navala ljudi);
- Različite razine javne pješačke površine međusobno se povezuju odgovarajućim elementima pristupačnosti za savladavanje visinske razlike;

- Kada su različite razine javne pješačke površine povezani pristupačnim liftom ili pristupačnom vertikalno podiznom platformom, obvezno se dodatno povezuju pristupačnim stepeništem;
- Sva komunalna oprema (klupe, stolovi, znakovi, rasvjetni stupovi, košare za otpad, držači za bicikl, reklamni pano i sl.) Se postavlja uz rub javne pješačke površine, tako da ne predstavlja prepreku za slijepo i slabovide osobe;
- Kada se uz javnu pješačku površinu predviđa biciklistička staza ili parkiralište, potrebno je izvesti razgraničenje od javne pješačke površine denivelacijom od najmanje 3 cm, zelenom površinom, tipskim elementom ili sl.

➤ Pješački prelaz

Pješački prelaz mora omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Prelaz s pločnika na razinu ceste osiguran ukošenjem ivice uz najveći dopušteni nagib od 10 %, širine najmanje 120 cm;
- Na ukošenom rubu izvedeno taktilno polje upozorenja čepaste strukture koje završava na liniji paralelnoj s rubom ceste koja je od njega udaljena za širinu rubnog kamena, ali ne manje od 15 cm;
- U slučaju minimalne visine pločnika od 3 cm, izvedeno taktilno polje upozorenja čepaste strukture širine najmanje 40 cm;
- U slučaju kada je u funkciji prijelaza prometnice izvan raskrsnice, taktilnu liniju vođenja širine najmanje 40 cm s užljebljenjima okomito na saobraćajnicu, izvedenu do ukošenja ruba na prelazu, a u dužini od najmanje 110 cm.

Elementi pristupačnosti primjenjuju se na odgovarajući način na pješačkim prelazima putnog, željezničkog, trolejbuskog i tramvajskog saobraćaja, te biciklističkih staza.

➤ Pješačko ostrvo

Pješačko ostrvo mora omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta:

- U slučaju kada se pješačko ostrvo nalazi u razini ceste ili se njegova razina na mjestu prijelaza spušta na razinu ceste, tada se on 15 cm od početka i 15 cm od kraja ostrva označava taktilnim linijama upozorenja

s užljebljenjima okomitim na smjer kretanja, širine najmanje 40 cm, međusobno povezanim taktilnom linijom vođenja s užljebljenjima u smjeru kretanja širine najmanje 40 cm;

- U slučaju kada je pješačko ostrvo povišeno u odnosu na nivo puta, prelaz s puta na pješačko ostrvo izvodi se ukošenjem;
- U slučaju kada je ostrvo na mjestu prelaza spušten na nivo puta, a na povišenom dijelu se nalazi stanica autobusa, trolejbusa ili tramvaja, obavezno se izvodi ukošenje za pristup stanici.

➤ Raskrsnica

Raskrsnica obavezno sadrži uvjete pristupačnog pješačkog prelaza i pristupačnog ostrva. Na raskrsnici koja se nalazi u području naselja gdje je smještena građevina u kojoj često borave slijepi i slabovidne osobe, pješački prelaz mora imati pristupačni semafor sa zvučnom signalizacijom i taktilne linije vođenja širine najmanje 40 cm, s užljebljenjima okomitim na saobraćajnicu. Taktilna linija upozorenja je izvedena do ukošenja ruba na prelazu, u dužini od najmanje 110 cm. Kada raskrsnicu nije moguće savladati u istoj razini, izvode se pothodnici ili nathodnici primjenom odgovarajućih elemenata pristupačnosti za savladavanje visinskih razlika.

➤ Semafor

Semafor mora omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Semafor koji se nalazi na prijelazu prometnice s više od dvije saobraćajne trake u istom smjeru ima taktilni plan prijelaza;
- Semafor koji se nalazi u području gdje se nalazi građevina u kojoj često borave slijepi i slabovidne osobe, ima zvučnu signalizaciju;
- Kod semafora na raskrsnici, zvučnu signalizaciju postavljenu na semafore jednog saobraćajnog pravca koja se ne preklapa sa zvučnom signalizacijom postavljenom na semafore drugog saobraćajnog pravca;
- Zvučnu signalizaciju postavljenu na semaforu koja upozorava samo na promjenu svjetla na semaforu, a ne na intenzitet saobraćaja na saobraćajnici;
- Točkastu disperziju zvuka zvučne signalizacije postavljene na semaforu, usmjerenu tako da doziva slijepi i slabovidne osobe koje prelaze saobraćajnicu.

➤ Parking mjesto

Parking mjesto mora biti smješteno najbliže pristupačnom ulazu u građevinu, te mora omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Parking mjesto za parkiranje jednog putničkog vozila osobe koja koristi invalidska kolica, kad se ono nalazi u nizu parking mjesta, postavljenim okomito, koso ili uzdužno u odnosu na pločnik, veličine 375 x 500 cm;
- Parking mjesto za parkiranje dva vozila koje koriste osobe s invaliditetom koje se nalazi u nizu parking mjesta okomitom veličine 625 x 500 cm s međuprostorom širine 125 cm;
- Izlaz s parking mjesta na pločnik ukošenim ivičnjakom nagiba najviše 10 %, širine najmanje 120 cm;
- Površinu parking mjesta izrađenu od materijala koji ne otežava kretanje invalidskih kolica (šljunak, pijesak, zatravnjena površina i sl.);
- Oznaku pristupačnosti.

➤ Stanica i peron

Stanica za autobus, trolejbus, tramvaj, odnosno peron za vlak moraju omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Dužinu stanice, odnosno perona najmanje jednaku dužini prometnog sredstva (autobus, tramvaj, trolejbus i vlak) koje se zaustavlja na toj stanici, odnosno peronu, a širinu najmanje 200 cm;
- Visinu pločnika u razini ulazne stepenice niskopodnog prometnog sredstva, a iznimno kada su u potrebi prometna sredstva s visokom prvom stepenicom, pločnik može biti i niži od prve stepenice, ali ne niži od 18 cm ispod razine stepenice prometnog sredstva, ako posebnim propisom kojim se uređuju uvjeti građevine željezničke infrastrukture nije drukčije propisano;
- Na stanici (autobusa, trolejbusa i/ili tramvaja) u naselju gdje se izvodi pločnik, na mjesto prvog ulaza u prometno sredstvo izvedenu taktilnu crtu vođenja širine najmanje 40 cm i dužine 150 cm s užljebljenjima okomitim na pravac pruge;
- Na stanicama koje se nalaze u neposrednoj blizini građevine u kojoj često borave osobe s invaliditetom taktilnu crtu vođenja postavljenu cijelom širinom pločnika;
- Na peronu vlaka, na udaljenosti 80 cm od ruba perona, čitavom dužinom perona postavljenu taktilnu liniju upozorenja širine 20 cm sa užljebljenjima okomitim na smjer ulaska u vlak.

b) Ulaz u objekt

➤ Kosa ravan

Kosina se koristi kao uvjet pristupačnosti za potrebe savladavanja visinske razlike u unutarnjem ili vanjskom prostoru. Kosina mora omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Dopušteni nagib do max. 6 %;
- Svijetlu širinu od točno 90 cm;
- Odmorišni podest najmanje dužine od 150 cm na maksimalno svakih 6 m dužine kosine;
- Ukoliko se mijenja pravac kosine, odmorišni podest čije dimenzije su jednake dimenzijama prostora potrebnog za izvođenje odgovarajućeg okreta invalidskim kolicima (za 900, 1800);
- Čvrstu, protuklizno obrađenu površinu, podesnu za održavanje, u poprečnom presjeku rubnike visine 10 cm;
- Ogradu s rukohvatima izvedenu na svim dijelovima;
- Rukohvate koji su promjera 4 cm, oblikovani tako da se mogu obuhvatiti dlanom, postavljeni na dvije visine od 60 i od 90 cm, produženi u odnosu na nastupnu plohu kosine za 30 cm, sa zaobljenim završetkom na ogradi kosine koja se nalazi u vanjskom prostoru rukohvate izvedene od materijala koji nije osjetljiv na termičke promjene.

➤ Vertikalno podizna platforma

Vertikalno podizna platforma se koristi kao uvjet pristupačnosti za potrebe savladavanja visinske razlike veće od 120 cm u unutrašnjem ili vanjskom prostoru, kada se isto ne rješava pristupačnim liftom ili drugim uvjetima pristupačnosti. Vertikalno podizna platforma mora omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Nagaznu plohu platforme veličine najmanje 110 x 140 cm;
- Bočne stranice platforme zatvorene do visine od 120 cm;
- Ulazna vrata širine svijetlog otvora najmanje 90 cm koja se otvaraju prema vani;
- Pozivnu i upravljačku ploču postavljenu u rasponu visine od 90 do 120 cm.

➤ Koso podizna sklopiva platforma

Koso podizna sklopiva platforma koristi se kao uvjet pristupačnosti za potrebe savladavanja visinske razlike veće od 120 cm u unutrašnjem ili vanjskom prostoru, kada se isto ne može riješiti liftom ili drugim uvjetom pristupačnosti. Koso podizna sklopiva platforma postavlja se na središnje stepenišne zidove ili središnju stepenišnu ogradu (zidove ili ogradu ka oknu stepeništa), koja se vodi dužinom cijelog stepeništa, a mora imati:

- Nagaznu plohu platforme veličine najmanje 90 x 100 cm;
- Bočnu podnu preklopnu zaštitu visine 20 cm i preklopni zaštitni rukohvat;
- Pozivnu i upravljačku ploču postavljenu u rasponu visine od 90 do 120 cm.

➤ Taktilna traka

Pristupačna taktilna površina izvodi se reljefnom obradom visine do 5 mm na način da ne otežava kretanje invalidskih kolica, da je prepoznatljiva na dodir stopala ili bijelog štapa, da ne zadržava vodu, snijeg i prljavštinu, te da se lako održava.

Najmanje dimenzije taktilne površine i mjesta na kojima je obavezna njena primjena određena su ovisno o svakom pojedinom uvjetu pristupačnosti. Taktilna crta vođenja, taktilna crta upozorenja i/ili taktilno polje upozorenja, obavezno moraju imati karakteristike propisane za taktilnu površinu.

➤ Ulazna vrata u objekt

Ulazni prostor u građevinu je ulaz do kojeg se dolazi izravno s javne pješačke površine ili uz pomoć uvjeta pristupačnosti za svladavanje visinskih razlika. Ulazni prostor mora omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Jednokrilna vrata širine svijetlog otvora od najmanje 110/210 cm, ili dvokrilna vrata širine svijetlog otvora od najmanje 2 x 90/210 cm;
- Vrata koja se otvaraju prema vani;
- Pristupačnu kvaku;
- Prag vrata koji nije viši od 2 cm;
- Strugač i otirač izvedene od materijala koji nije ugibljiv, ugrađene u nivou poda;
- U slučaju kada su glavna ulazna vrata kružna, uz njih obavezno standardna vrata širine svijetlog otvora najmanje 90 cm;

- U slučaju kada su glavna ulazna vrata klizna svijetli otvor od najmanje 90/210 cm, a ispred vrata osiguran upotrební prostor veličine najmanje 150 x 150 cm;
- Oznaku smjera otvaranja vrata;
- U slučaju kada su ulazna vrata i pregradne stijene ulaznog prostora izrađeni od staklenih ploha površine veće od 1,5 m bez prečki, uočljivu oznaku u rasponu visine od 90 do 160 cm;
- Vjetrobran minimalne dužine od 240 cm;
- Kod usmjeravajućeg ulaza osiguran i prolaz sa zaokretnom ogradom svijetle širine najmanje 90 cm;
- Osvjetljenje nivoa osvjetljenja od 200 luxa;
- Odgovarajuće električne instalacije.

c) Unutrašnjost objekta

➤ Pristup etažama- stepenište

Stepenište mora omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Visinu stepenice od najviše 15 cm;
- Širinu nastupne plohe stepenice od najmanje 33 cm;
- Svijetlu širinu stepenišnog kraka u unutarnjem prostoru najmanje 110 cm;
- Svijetlu širinu stepenišnog kraka u vanjskom prostoru najmanje 120 cm;
- Rub nagazne plohe stepenice protuklizno i vizualno kontrastno obrađen u širini od najmanje 2 cm;
- Obostrano postavljene rukohvate (na dvije zaštitne ograde ili zaštitnoj ogradi stepeništa i na zidu ili na dva zida), izvedene u kontinuitetu cijelom dužinom stepeništa, na početku i na kraju stepeništa produžene u odnosu na nagaznu plohu stepenice za 30 cm, sa zaobljenim završetkom, rukohvate stepeništa izvedene na način da se mogu obuhvatiti dlanom;
- Rukohvate na ogradi stepeništa u vanjskom prostoru izvedene od materijala koji nije osjetljiv na termičke promjene;
- Rukohvate koji su promjera 4 cm, oblikovani na način da se mogu obuhvatiti dlanom, postavljeni na dvije visine od 60 i od 90 cm, produženi u odnosu na nastupnu plohu kosine za 30 cm, sa zaobljenim završetkom;

- Stubišni krak širine 250 cm i više, izveden sa središnjim rukohvatom;
- Prostor ispod početnog stepenišnog kraka ograđen ogradom visine 70 cm do mjesta gdje je visina podgleda stepenišnog kraka 210 cm ili pod ispod stepenišnog kraka deniveliran podizanjem za najmanje 3 cm do mjesta gdje je visina podgleda stepenišnog kraka 210 cm;
- Pred prvom i iza posljednje stepenice izvedeno taktilno polje upozorenja, u punoj širini stepenišnog kraka, širine najmanje 40 cm s užljebljenjima okomito na smjer kretanja.

➤ Lift

Lift se koristi kao uvjet pristupačnosti za potrebe savladavanja visinske razlike. Obavezno se primjenjuje za svladavanje visinske razlike od minimalno jedne etaže u unutrašnjem prostoru.

Lift mora omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Put od pristupa građevini do vrata lifta pristupačno riješen u svim elementima;
- Zaustavne stanice koje ne smiju biti postavljene na međukatovima;
- Unutrašnje dimenzije lifta najmanje 110 x 140 cm;
- Vrata širine svijetlog otvora najmanje 90 cm;
- Vertikalnu preciznost zaustavljanja u odnosu na završnu površinu ploče etaže od max. $\pm 0,5$ cm;
- Horizontalnu preciznost zaustavljanja u odnosu na rub ploče etaže ka oknu lifta od max. 2 cm;
- Pozivnu i upravljačku ploču postavljenu u rasponu visine od 90 do 120 cm;
- Pozivnu i upravljačku ploču s kontrastno obojenim tipkama, opremljenim standardnim i Brailleovim pismom;
- Rukohvat u dizalu na visini od 90 cm;
- Preklopivo sjedalo na visini od 40 do 45 cm;
- Vizualno-svjetlosnu i zvučnu najavu katova;
- Kada se nalazi u građevini javne i poslovne namjene, lift mora imati i govorno najavljivanje katova;
- Od ulaznih vrata građevine do lifta postavljenu taktilnu crtu vođenja širine najmanje 40 cm, s užljebljenjima u smjeru vođenja.

Kada se svladavanje visinske razlike rješava s više liftova, tada najmanje jedan lift mora biti riješen prema navedenim standardima pristupačnosti.

➤ Kretanje u objektu – hodnici

Komunikacije moraju omogućavati ispunjavanje sljedećih uvjeta, odnosno imati:

- Širinu hodnika najmanje 150 cm;
- Sve hodne površine, u pravilu, u istoj razini;
- Hodne površine koje nisu u istoj razini, međusobno povezane elementima pristupačnosti za svladavanje visinskih razlika,
- Vrata na komunikacijama izvedena bez praga, širine svijetlog otvora najmanje 90 cm;
- Vrata s pristupačnom kvakom;
- Ulazna vrata koja s komunikacija – hodnika vode u druge prostore i prostorije, stanove i sl. Izvedena s pragom koji nije viši od 2 cm;
- U slučaju kada su vrata i pregradne stijene komunikacije – hodnika izrađene od staklenih ploha površine veće od 1,5 m², bez prečki, uočljivu oznaku u rasponu visine od 90 do 160 cm;
- Područje za kretanje osvijetljeno razinom osvjjetljenja od 100 luxa;
- Na mjestima gdje se ogradama usmjerava kretanje, razmak između ograda od najmanje 90 cm, svu instalacijsku i drugu opremu širu od 10 cm ugrađenu i/ili postavljenu u niše u zidu (protupožarni aparati, vatrogasna crijeva i sl.);
- Odgovarajuće električne instalacije;
- Sve ostale oznake na komunikacijama postavljaju se u rasponu visine od 120 do 160 cm.

➤ Pristup recepciji, šalter sali, uredu

Recepcija, šalter sala, uredi i druge slične površine trebaju imati slijedeće karakteristike:

- Krajnja visina pulta ne smije biti veća od 85 cm;
- Oblikovani da osoba u kolicima može prići ravno na pult;
- Pristup pultu mora biti najmanje 50 cm upušten;
- Od ulaznih vrata do šaltera mora biti na podu postavljena traka najmanje širine 40 cm s užljebima u smjeru vođenja;
- Osiguran pristupni prostor od 150 cm;

-
- Pult za slijepo i slabovide osobe, odnosno osobe oštećenog sluha mora imati komunikaciono pomagalo, a pult može biti uobičajene visine.

➤ Toalet za osobe s invaliditetom

Osnovne karakteristike pristupačnog toaleta su:

- Vrata ne smiju biti manje od 90 cm širine;
- Školjka mora biti visine od 45 – 50 cm;
- Uz školjku trebaju biti postavljena dva sklopiva držača za ruke dužine 90 cm na visini od 80 – 90 cm;
- Prilagođen umivaonik na visini 80 cm;
- Jednoručnu slavinu ili senzorsko otvaranje vode;
- Širina toaleta mora biti dovoljna za manevre s invalidskim kolicima, krug prečnika najmanje 105 cm;
- Ogledalo – nagibno na visini od 100 cm;
- Vješalica za odjeću na visini od 120 cm.

➤ Kupaonica

Osnovne karakteristike pristupačne kupaonice su:

- Ulazna vrata u kupaonicu moraju biti širine najmanje 80 cm;
- Standardnu kadu visine gornjeg ruba najviše 50 cm, ili prostor za tuširanje bez kabine veličine najmanje 90 x 90 cm, ili prilagođenu kadu za osobe s invaliditetom s vratima na prednjoj ili bočnoj strani;
- Držač za ruke uz kadu na visini 80 -90 cm, odnosno držač uz prostor za tuširanje na visini od 75 cm;
- U prostoru za tuširanje potrebno je vodootporno sjedalo na visini 45 - 50cm od poda.
- Sva oprema mora biti dostupna iz invalidskih kolica, a koja ne smeta kretanju, pričvršćena na zidu.

➤ Ugostiteljski objekti

Ugostiteljski objekti moraju obavezno sadržavati uvjete pristupačnosti za ulazni prostor, za komunikacije i za toalet. Pored ta tri elementa ugostiteljski objekti trebaju imati:

- Osiguran prolaz između stolova, stolica i drugih vertikalnih prepreka širine najmanje 100 cm za najmanje 20 % upotrebne površine namijenjene korisnicima usluga;
- Šank i stolovi konzolno izvedeni tako daje gornja ploha na visini od najviše 85 cm, a podgled na visini od najmanje 70 cm s dubinom pristupa od najmanje 50 cm, za najmanje 20 % tog inventara;
- Završnu obradu zidova, podova i vrata izvedenu kontrastno;
- Podnu oblogu od čvrstog materijala koja ne otežava kretanje invalidskih kolica;
- U slučaju kada su vrata i pregradne stijene izrađeni od staklenih ploha površina većih od 1,5 m² bez prečki, uočljivu oznaku na visini od 90 do 160 cm;
- Vrata s pristupačnom kvakom koja je bojom u kontrastu s podlogom vrata.

Javni trg, park, administrativne, financijske, obrazovne, kulturne i druge građevine javne namjene

Na otvorenim prostorima javne namjene primjenjuju se različiti standardi pristupačnosti u ovisnosti od toga koje je prepreke potrebno savladati. Svi relevantni standardi primjenjuju se na način kako je to opisano u gornjim dijelovima za pojedine standarde.

- Javni trg treba imati staze vođenja u glavnim pravcima kretanja ili spojevima sa glavnim izlaznim ulicama;
- Polja upozorenja na svakoj promjeni smjera ili ukrštanju staza vođenja;
- Primijenjene elemente pristupačnosti kojima se sukladno propisanim standardima savladavaju razlike u nivoima pojedinih dijelova javnog trga;
- Različite elemente (klupe, baštenski namještaj iz ugostiteljskih objekata i sl.), postavljen sukladno standardima pristupačnosti;
- Najmanje jedan taktilni šematski prikaz javnog trga.

Jednako se svi elementi pristupačnosti primjenjuju u osiguravanju pristupa svim sadržajima u javnim parkovima:

- Ulazi u park moraju biti pristupačni sukladno elementima pristupačnosti;
- Staze vođenja sa poljima upozorenja do ulaza u park trebaju biti osigurane;

-
- Elementi / uređaji koji osiguravaju savladavanje visinskih razlika pojedinih dijelova parka moraju biti osigurani sukladno standardima pristupačnosti;
 - Staze za kretanje moraju biti izgrađene sukladno standardima pristupačnosti sukladno standardima javnih pješačkih površina;
 - Sav mobilijar u parku (klupe, svjetiljke, drugi elementi) moraju biti izrađeni sukladno standardima pristupačnosti.

Sve javne zgrade, administrativno upravne, financijske, obrazovne, kulturne, tržni centri, moraju biti u potpunosti izgrađeni sukladno standardima pristupačnosti u svim segmentima, uključujući:

- Pristupačne prilaze objektima javne namjene;
- Pristupačna parking mjesta za osobe s invaliditetom;
- Ulazni prostori i ulazna vrata izvedena u skladu sa standardima pristupačnosti;
- Unutrašnjosti zgrada, hodnici, vertikalna komunikacija među etažama, toaleti, info pultovi, recepcije izgrađene sukladno standardima pristupačnosti opisanim za svaki pojedinačni element pristupačnosti.

3. Upute za analizu pristupačnosti

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom poseban značaj daje pristupačnom okruženju za osobe sa invaliditetom, što podrazumijeva građevine, promet, usluge, informacije i sl. Članak 9. Konvencije je u potpunosti posvećen pristupačnosti, ali se o njoj na direktan ili indirektan način govori u gotovo svim članovima Konvencije. U Općem komentaru broj 2, koji je sačinio Odbor za prava osoba s invaliditetom, značaj pristupačnosti je detaljno analiziran i date su opće upute što treba učiniti država kako bi osobe s invaliditetom mogle ostvarivati svoja prava i uživati u zagaraniranim slobodama. S obzirom da je pristupačnost preduvjet za samostalan život i puno i ravnopravno sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvu potrebno je kontinuirano insistirati kod nadležnih državnih institucija da se pitanjima pristupačnosti pridaju adekvatan značaj. Potrebno je vršiti monitoring i analizu kako bi se utvrdilo u kojoj je mjeri okruženje pristupačno za osobe s invaliditetom. Ovisno o kom se segmentu pristupačnosti radi, potrebno je izvršiti odgovarajuće pripreme. U našem slučaju potrebno je izvršiti pripreme glede **vrste i funkcije objekata** koji se analiziraju kao što su:

- ✓ Izgrađeno okruženje: zgrada općine ili gradske uprave, dom zdravlja, centar za socijalni rad, biro za zapošljavanje, predškolska ustanova ili škola ili fakultet, pošta, banka, tržni centar, hotel, restoran ili kafić, park, javni prijevoz, raskrsnice, kino ili kazalište ili dom kulture, knjižnica i sl.
- ✓ Pristup informacijama: tv programi na javnim servisima, web stranice, portali, platforme i sl.

Osobe koje će vršiti analizu trebaju imati iskustva u radu s osobama s invaliditetom i ako je moguće da su i same osobe s invaliditetom. Ako nije moguće onda je u fazi analize obvezna suradnja s organizacijama osoba s invaliditetom.

Angažirana osoba prije početka analize se treba osobno upoznati sa odredbama Konvencije o pravima osoba sa invaliditetom i Općim komentarem br. 2 Odbora za prava osoba s invaliditetom. Također treba proučiti zakone i podzakonske propise koji se odnose na pristupačnost za osobe s invaliditetom. Svaka će angažirana osoba sudjelovati na specifičnom treningu

iz oblasti pristupačnosti, na kome će se izvršiti praktično upoznavanje sa svim elementima i napraviti konkretan plan analize,

Nakon što se selektira osoba za analizu i definiraju se objekti koji će se analizirati potrebno je zatražiti pismenu suglasnost, odobrenje, za analizu objekta i fotografiranje, osobito u javnim institucijama. Tek nakon dobivanja odobrenje angažirana osoba može pristupiti analizi.

Koraci pri analizi: Prvo što treba učiniti jest opisati širu lokaciju promatranog objekta, gdje se nalazi (npr. U centru ili periferiji grada, u glavnoj ili sporednoj ulici), koji je broj katova, precizna namjena objekta, koje je javno prijevozno sredstvo najbliže tom objektu, je li pristup moguć automobilom, mogu li pristupiti osobe s kolicima, kako mogu pristupiti slijepe osobe (postoje li taktilne vodilice ili zvučni usmjerivači), postoji li parking u neposrednoj blizini objekta i je li određeno mjesto za osobe s invaliditetom, kakav je pristup objektu od parking mjesta do objekta – ima li prepreka i koje su vrste, postoji li stepenište u ulazu u objekt, ako da postoji li kosa ravan ili pokretna platforma, jesu li na stepenicama i kosoj ravni postavljeni odgovarajući rukohvati, jesu li ulazna vrata dovoljno široka i kako se otvaraju, je li horizontalna i vertikalna prolaznost moguća u objektu, ako postoji više katova postoji li lift i je li pristupačan za osobe s invaliditetom (širina vrata, širina i dužina lifta, postoje li Brajeve oznake i zvučne najave katova); postoji li u objektu toalet za osobe s invaliditetom i ako postoji gdje je smješten i da li ga je moguće koristiti; jesu li šalteri na kojima se pružaju usluge građanima pristupačni osobama s invaliditetom i itd. Prilikom rada analize objekata koristiti se istim šablonom, odnosno pratiti redoslijed upitnika.

Prilikom popunjavanja obrasca, obratiti pažnju da je isti podijeljen u dva dijela. Prvi dio obrasca su zajednički elementi za sve objekte koje treba analizirati (pristup objektu, ulaz, unutrašnjost, toalet, lift, osoblje i sl.), a drugi dio obrasca se tiče specifičnih dijelova za pojedine objekte. Tako primjerice ako se analizira jedan objekt javne uprave (zgrada općinske uprave) analizirat će se samo oni zajednički elementi, ali ako se analizira jedan hotel analizirat će se svi zajednički elementi + dodatak vezan za hotel.

Tokom analize /monitoringa izvršitelj posla treba pisati zabilješke u posebne papire, po segmentima i sva relevantna zapažanja zabilježiti fotografijama. Po završetku analize objekta pristupit će popunjavanju obrazaca (vidi poglavlje 4) u skladu sa zadanim rubrikama. Na temelju prikupljenih informacija i popunjenih upitnika treba sačiniti izvještaj o svakom pregledanom objektu (vidi poglavlje 5).

4. Obrazac za analizu pristupačnosti

(Molimo pažljivo analizirati i popuniti sve elemente upitnika. U koloni procjena stavljate oznaku da ili ne, a u komentar ispod upisujete specifične stavke za svaki objekt).

Naziv objekta:
Točna adresa:
Vrsta objekta i njegova svrha:

R b.	Kategorija	Opis	Procjena
ZAJEDNIČKI ELEMENTI ZA SVE OBJEKTE			
1.	Prilaz do objekta	Može li se objektu pristupiti pješice bez barijera?	
		Jesu li trotoari prilagođeni za kretanje OSI?	
		Postoji li javni parking ili namjenski parking u blizini objekta od kojeg se može lako doći do objekta?	
		Postoji li parking mjesto za OSI koje je propisne veličine i obilježeno za OSI?	
		Postoji li pristupačan javni prijevoz koji vodi do objekta, s pristupačnom stanicom?	
		Postoji li taktilna oznaka koja vodi do objekta?	
		Postoje li zvučni semafori u blizini objekta?	
		Postoji li neprekinut pristupačan put kretanja od dolazne tačke do objekta?	
2.	Ulaz u objekt	Je li ulaz u objekt ravan ili postoji li alternativni način ulaska (kosa ravan, lift ili podizna platforma)?	
		Jesu li ulazna vrata šira od 90 cm, elektronska ili se otvaraju se prema unutra?	
		Je li ulazni hodnik bez prepreka i omogućava li kretanje korisnicima invalidskih kolica?	

3.	Unutrašnjost objekta	Jesu li hodnici ravni, bez barijera i dovoljne širine za nesmetano kretanje korisnicima kolica?	
		Jesu li usluge/prostorije unutar objekta pristupačne za OSI (uredi, šalteri, službe, i sl.)?	
		Ako se radi o objektu na više etaža je li svaka etaža pristupačna (postoji lift, kosa ravan ili podizna platforma koja vodi do gornje etaže)?	
		Jesu li pragovi manji od 5 cm ili ih nema nikako?	
4.	Prijemni pult, recepcija, šalter i sl.	Može li se prići pultu bez prepreka?	
		Je li pult podešen na visini za korisnike invalidskih kolica?	
		Postoji li pult za osobe oštećenog sluha i vida?	
5.	Lift (ako postoji)	Je li lift dovoljne veličine da u njega može ući osoba u kolicima i asistent?	
		Ima li lift oznake na Brajevom pismu?	
		Ima li lift zvučnu / govornu signalizaciju?	
6.	Toalet	Postoji li toalet za OSI koji je vidno označen?	
		Koristi li se toalet za OSI, je li otključan (ili postoje upute gdje dobiti ključ)?	
		Je li toalet prilagođen za OSI (veličina, školjka, držači i sl.)?	
		Postoji li vizualna i taktilna uputa za toalet?	
7.	Osoblje	Je li osoblje susretljivo i spremno pomoći OSI?	
		Postoji li način komunikacije osoblja i osoba s oštećenim sluhom / govorom?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije u objektu?	
		Je li osoblje prošlo obuku za rad s OSI?	
SPECIFIČNI ELEMENTI ZA POJEDINE OBJEKTE			
8.	Ugostiteljski objekti (restoran, kafić i sl.)	Može li se kretati između stolova s kolicima ili štapom?	
		Jesu li stolovi prilagođeni za OSI (visina i fleksibilnost)?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija?	

9.	Hoteli, moteli, prenoćišta	Može li se nesmetano prići svim dijelovima hotela (recepcija, restoran, dvorana, wellness i sl.)	
		Postoje li pristupačne sobe za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne oznake – aplikacije?	
10	Kulturni ili sportski centri	Postoji li sadržaj koji je prilagođen za OSI?	
		Postoje li prilagođena sjedišta za OSI?	
		Postoje li zvučne ili vizualne aplikacije, oznake?	
11	Javne šetnice, trgovi, parkovi i sl.	Je li javni prostor pristupačan za kretanje OSI?	
		Je li postavljeni mobilijar pristupačan za OSI?	
		Postoji li taktilna traka?	
		Postoji li zvučna ili vizualna aplikacija, oznake?	
		Postoji li javni toalet pristupačan za OSI?	

Završni komentar za objekt (upisati sve ostale elemente koji su važni za analizu pristupačnosti).

5. Upute za pisanje završnog izvještaja

5.1. Opći izvještaj

Nakon što se uradi analiza pristupačnosti svih planiranih objekata i javnih prostora na području općine, potrebno je napisati završni izvještaj. Završni izvještaj ima dva dijela. Prvi dio je općeg karaktera i on treba biti kratak, maksimalno jedna stranica A4 formata.

- a) Kratki opis rada: od kada do kada je rađeno, po kojim smjernicama, kakav je obrazac korišten, broj analiziranih objekata i sl.
- b) Opći komentar na pristupačnost općine, na temelju ove analize i drugih informacija - kratko mišljenje procijenitelja.

5.2. Izvještaj o objektima

Drugi dio izvještaja je veći i to je opis pojedinačnih objekata. Ovaj izvještaj se pravi za svaki objekt posebno, na zasebnoj stranici u prosjeku od pola do jedne cijele stranice i se sastoji od sljedećih elemenata:

- a) **Uvodni dio:** napisati nekoliko rečenica o objektu koji se analizirao (namjena objekta, približna starost objekta, broj katova, općeniti značaj i značaj za OSI, u kom dijelu grada se nalazi i točna adresa). Ovaj dio ne treba biti dug, 3-4 rečenice su sasvim dovoljne.
- b) **Opis pristupačnosti:** navesti je li analizirani objekt potpuno pristupačan, djelomično pristupačan ili je potpuno nepristupačan za OSI te dati kratko objašnjenje.
 - ✓ Opis pristupačnog objekta sa fotografijama: (objekt je u potpunosti pristupačan za osobe koje koriste kolica, za osobe koje se teško kreću, za slijepe osobe, za gluhe osobe)

-
- ✓ Opis djelomično pristupačnih dijelova sa fotografijama: Objekt je djelomično pristupačan ukoliko je pristupačan samo za neke od navedenih vrsta invaliditeta npr. Za osobe u kolicima ali ne i za slijepe osobe, pristupačno je prizemlje ali se nije moguće popeti na kat u kolicima, ima lift sa Brajevim oznakama ali nema zvučnu najavu katova i sl.
 - ✓ Opis nepristupačnog objekta ili dijelova objekta sa fotografijama: Objekt je nepristupačan ako osoba koja koristi kolica uopće ne može ući samostalno u objekt, neovisno od toga, kako je objekt unutra uređen.
- c) **Preporuka:** Ukoliko je objekt djelomično pristupačan ili nepristupačan za OSI dati procjenu je li moguće uraditi prilagodbu, kako bi se objekt učinio pristupačnim za OSI.
- d) **Fotografije:** Uz svaki objekt poslati fotografije, po mogućnosti vertikalne orijentacije. Paziti na kvalitetu fotografija i na nepotrebne detalje. Poželjno je poslati sljedeće fotografije:
- Fotografiju objekta u cjelini
 - Fotografiju pristupačnog dijela objekta (ako ima), npr. Kosa ravan, lift ili sl.
 - Fotografiju nepristupačnog dijela (ako ima), npr. Prepreke pri ulazu, loša ravan, visoki pragovi i sl.

6. Primjeri

6.1. Primjer završnog komentara

Na području općine _____ rađena je analiza pristupačnosti javnih objekata i javnih površina za osobe s invaliditetom. Analiza je rađena od prosinca 2022. Godine do veljače 2023. Godine. Ukupno se analiziralo 13 objekata i to: *navesti popis*

Analiza je podrazumijevala posjetu svakom objektu/javnoj površini, promatranje situacije, popunjavanje univerzalnog obrasca za analizu pristupačnosti, fotografiranje objekta i izradu završnog izvještaja. Za potrebu analize izrađen je zajednički priručnik o kojem se nalaze teorijski opis pristupačnosti, zakonodavni okvir, detaljan opis standarda, upute za provođenje analize, za pisanje izvještaja i primjeri. Na području općine _____ rađena je analiza koja je u potpunosti u skladu sa svim elementima iz Priručnika. Analizu je provodila osoba s invaliditetom iz lokalne zajednice koja je prethodno prošla obuku za analizu pristupačnosti.

Analizirani objekti na području općine _____ ukazuju na potrebu dodatnog ulaganja u izgradnju pristupačnog okruženja sukladno članku 9. Konvencije, preporukama i komentarima Komiteta, te odredbama lokalnog zakonodavstva. Na području općine nismo našli niti jedan objekt koje je u cijelosti ili barem razumno pristupačan za osobe s invaliditetom. Postoje neki pozitivni primjeri u kojima je vidljivo da se u posljednje vrijeme ulagalo u pristupačnost, ali nažalost radi se samo o dijelovima pojedinih objekata. Najviše se ulagalo u pristupačan ulazak u objekt, ali unutrašnjosti objekta, pristupi službama, uslugama, toaletima i slično nisu pristupačni. Dodatni problem predstavlja nedostatak taktilnih traka za slijepo osobe, ne postoje zvučne signalizacije na semaforima, a prilično je problematično i parkiranje osoba s invaliditetom. Javne površine (šetnice, parkovi, trgovi i sl.) Ne zadovoljavaju ni minimum standarda pristupačnosti, te je korisnicima kolica izuzetno otežano kretanje.

Iako je broj analiziranih objekata relativni mali, smatramo da oni predstavljaju sasvim dovoljan reprezentativan broj za izvođenje navedenih zaključaka. Općina Kokulakama, te pojedine ustanove trebaju u narednom razdoblju kroz javni budžet ili projektne donacije planirati sredstva kako bi se navedeni objekti

izgradili pristupačnim za osobe s invaliditetom. Također, podizanje svijesti u javnosti o značaju pristupačnosti za osobe s invaliditetom je ključan, posebno ako govorimo o nesavjesnim vozačima i parkiranju automobila na mjesta koja su označena za osobe s invaliditetom ili na mjestima na kojima se kreću osobe s invaliditetom.

6.2. Primjer izvještaja za jedan objekt

Zgrade općinske uprave _____, adresa: _____, administracija.

Zgrada općinske uprave _____ nalazi se u centru grada na adresi _____. Zgrada je napravljena 1965. Godine i od izgradnje do danas imala je istu funkciju. U zgradu su smještene sve najvažnije općinske službe: prostorije za rad općinskog vijeća, ured načelnika općine, boračko-invalidska zaštita, komunalne usluge, poreska uprava, matični ured i slično. Zgrada ima oko 450 m², sastoji se od dva kata, parking prostora i pomoćnih prostorija.

Općenito možemo reći da zgrada općinske uprave nije pristupačna za osobe s invaliditetom. Postoje određeni elementi koji su prilagođeni osobama s invaliditetom, na prvom mjestu teško pokretnim osobama i korisnicima invalidskih kolica, ali postoje i dijelovi koji su u potpunosti nepristupačni. Osoba oštećenog vida ili sluha će imati ozbiljne probleme za samostalno snalaženje u objektu.

Ispred zgrade postoji javno dostupan parking na kojem imaju dva mjesta za vozila osoba s invaliditetom. Nažalost javnost ne poštuje obilježena mjesta pa se tako na taj parking parkiraju i vozila osoba koja nisu s invaliditetom. Zgradi se može pristupiti pješice, postoji mogućnost nesmetanog kretanja osoba u kolcima, ali ne postoje taktilne trake za slijepo osobe. Ulaz u zgradu je pristupačan, postoje stepenice i pored njih kosa ravan koja omogućava ulaz osobama s invaliditetom.

Osoblje na info pultu je susretljivo, ali nema dovoljno znanja i iskustva u radu s osobama s invaliditetom. Pult nije pristupačan za osobe s invaliditetom. U zgradi postoji jedan toalet koji je namijenjen za osobe s invaliditetom, ali je isti zaključan i nema informacije gdje i kako se može dobiti ključ.

Gornji kat objekta je u potpunosti nepristupačan za teško pokretne osobe, jer mu se pristupa samo pomoću stepenica. Ne postoji lift, kosa ravan, podizna platforma ili drugi način pristupa katu na kojem su smješteni neki od ključnih službi, poput službe za komunalne poslove, boračko-invalidske zaštite i slično.

Da bi se navedeni objekt razumno prilagodio osobama s invaliditetom potrebno je:

- Ugraditi taktilne trake do objekta i unutar istog.
- Otključati toalet za osobe s invaliditetom.
- Napraviti obuku za dio osoblja (info pult, osiguranje, matičari) o radu s osobama s invaliditetom.
- Napraviti u prizemlju poseban ured/prostoriju za osobe s invaliditetom za sve one usluge kojima se ne može prići na gornjem katu. Taj ured treba biti jednostavan, pristupačan i u njemu će osoblje općinske uprave moći primiti OSI i pružiti joj potrebne informacije/usluge.

6.3. Primjer zahtjeva za procjenu pristupačnosti

Naziv ustanove/tijela kojoj pišemo

Adresa

Mjesto i datum:

Predmet: Informacija / zahtjev za analizu pristupačnosti objekta za osobe s invaliditetom

Cijenjeni,

Ovim putem vas obavještavamo da Caritas Bosne i Hercegovine, uz finansijsku potporu Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država provodi projekt pod nazivom ACCESS – pristupačno okruženje za osobe s invaliditetom. Ovaj projekt će se realizirati u 15 lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini (Sarajevo, Tuzla, Mostar, Livno, Goražde, Bihać, Travnik, Banja Luka, Prijedor, Bijeljina, Dobož, Foča, Trebinje i Brčko). Projekt je napravljen u

skladu s člankom 9 Konvencije o pravima osoba s invaliditetom Ujedinjenih naroda i u skladu je s 13. Prioritetom Europske komisije za pristup BiH u EU.

S obzirom da će se projekt provoditi na području općine _____ u narednom vremenu provodit ćemo analizu pristupačnosti javnih objekata na području općine/grada. Plan nam je u narednih nekoliko mjeseci posjetiti sve ključne objekte i provjeriti u kojoj su mjeri objekti i njihovi dijelovi pristupačni za osobe s invaliditetom (teško pokretne osobe, korisnike invalidskih kolica, osobe oštećenog sluha i vida i sl.). Jedan od objekata kojeg planiramo posjetiti i za kojeg želimo napraviti analizu pristupačnosti je i vaš objekt. Analiza podrazumijeva provjeru nekoliko osnovnih elemenata: pristup objektu, ulaz u objekt, unutrašnjost, kretanje po etažama, toalet, lift i slično. Za analizu ćemo koristiti univerzalni obrazac, a planiramo i napraviti nekoliko fotografija dijelova objekta. Ova analiza će biti sastavni dio izvještaja o pristupačnosti kako na lokalnoj razini tako i na razini Bosne i Hercegovine.

Ovim putem vas molimo za izdavanje suglasnosti za provođenje navedene analize. Vjerujemo kako imate senzibilitet prema osobama s invaliditetom, kako razumijete njihova osnovna ljudska prava te kako ćete svojom suglasnošću pomoći podizanju svijesti u javnosti i izgradnji pristupačnosti okruženja za sve. *Potrebno je, ako ste u mogućnosti, imenovati kontakt osobu koja nam može pomoći prilikom analize. Za sve dodatne informacije možete kontaktirati:*

Zlatko Malić, Caritas Bosne i Hercegovine, z.malic@caritas.ba; 063 491 208

Ime i prezime; istraživač za općinu/grad, email, broj telefona.